

ліття відбулися суттєві зміни у масштабах, формах, інструментарії впливу держави на економічний та соціальний розвиток.

Список використаних джерел

1. Гриценко А. А. Искать адекватные ответы на вызовы информационно-сетевой экономики // Экономика для человека; социально-ориентированное развитие на основе прогресса реального сектора. Материалы Московского экономического форума. / Под ред. Р. С. Гринберга, К. А. Бабкина, А. В. Бугзалина. — М.: Культурная революция, 2014. — С. 92-98.

2. Колот А. М., Герасименко О. О., Поплавська О. М. До формування нової моделі соціальної держави // Україна : аспекти праці. — 2017. — №1-2. — С. 3–15.

3. Колот А. М. Держава і бізнес: новітні тенденції взаємодії та забезпечення стійкого розвитку / А. М. Колот, О. М. Поплавська // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. — 2016. — № 2. — С. 8–15.

4. Are State-Owned Enterprises Emerging to Become Serious Competitors? // News Blaze. — 17.03.2012

5. Quiggin, J. (2012). Zombie Economics: How Dead Ideas Still Walk among Us, 288 p.p.

УДК: 330:334.021

*Тетяна Артьомова**

ПЕРЕТВОРЕННЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ ЯК ПІДҐРУНТЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОВІРИ В ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Ініційовані в Україні процеси подальшого перетворення відносин власності (масштабної приватизації) можуть сприяти підвищенню рівня суспільної довіри і соціальної згуртованості за умов урахування фундаментальних положень економічної теорії та загальних світових тенденцій.

В економіці України тривають процеси масштабної приватизації. Так, у найближчій перспективі тут має сформуватися ринок земельних ресурсів, ініціюється продаж чергового пакета великих об'єктів державної власності. Втім зазначена зміна

* Артьомова Тетяна Іванівна — доктор економічних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу економічної теорії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», e-mail: blagosostojanie1986@gmail.com

форм власності не повинна підривати відносини суспільної злагоди і довіри. Отже, перетворення в національній економіці мають ґрунтуватися на фундаментальних положеннях економічної науки, здійснюватися з урахуванням думки громадськості і міжнародних тенденцій.

Прояснити загальні засади ефективного перетворення відносин власності в процесі модернізації національної економіки з урахуванням збереження відносин суспільної довіри становить *предмет цієї публікації*.

Передумовою підвищення загального рівня довіри в економіці є зниження трансакційних витрат, пов'язаних з обміном і захистом правочинів. Такий стан логічно впливає з формулювання теореми Коуза. Проте у рамках інституціональної теорії немає єдності в поясненні природи трансакційних витрат. Відповідно до *концепції трансакційних витрат* останні є різновидом інформаційних витрат, що пов'язані з витратами отримання інформації про обмін правовими повноваженнями. При такому підході ступінь повноти ринкової інформації для учасників угод може сприяти підвищенню довіри в економіці через зниження витрат опортуністичного поведінки. У зв'язку з цим наявність розвиненого ринку інформації та доступна ціна інформації стають ключовими факторами підвищення довіри в економіці.

Теорія суспільного вибору пов'язує виникнення трансакційних витрат з проблемами узгодження конкурентних позицій для учасників обміну. Узгодження взаємних позицій для здійснення угоди є для її учасників суспільним благом. Однак, усвідомлюючи вигоди від досягнення такого блага, зацікавлені особи не здатні точно оцінити розподіл корисного ефекту, а отже, прагнуть перекласти витрати отримання бажаних результатів на партнерів (оточення). Таким чином, обмін правовими повноваженнями завжди пов'язаний з витратами узгодження. За такого підходу зниження трансакційних витрат (а саме — витрат опортуністичного поведінки) досягається на основі дії ефекту особистої репутації або під впливом соціальних санкцій, спрямованих на підтримку належного рівня суспільної відповідальності.

Згідно з положеннями *теорії угод* трансакційні витрати обумовлені неоднорідністю інституційного середовища, що породжує асиметрію інформації для учасників обміну. Впорядкування організаційно-економічних відносин в цілому, підвищення рівня ефективності, узгодженості та прозорості роботи всіх суспільних інститутів зумовлює скорочення витрат опортуністичного поведінки і підвищення довіри в економіці.

Здійснюючи перетворення в публічному секторі національної економіки, важливо враховувати, що *процеси зміни форм власності залишаються актуальними для багатьох країн світу.*

Так, у *Франції*, наприклад, головним напрямом економічної політики сьогодні є скорочення присутності держави в економіці. При цьому програми скорочення присутності держави в економіці пов'язуються з проектами інноваційного розвитку. Таку економічну політику можна охарактеризувати як спробу синтезу лібералізму і дирижизму, внаслідок чого держава заохочує входження в капітал національних і зарубіжних акціонерів на довготривалій основі при збереженні ініціативи прийняття рішень в галузі досліджень, розробок і виробництва за національними організаційно-економічними структурами.

Тенденція скорочення державного підприємництва у Франції спостерігається з кінця 1980-х років. Але донині підприємства за участю держави в капіталі зберігають тут досить широке представництво, як у галузях інфраструктури, так і в обробній промисловості (понад 25 % акціонерного капіталу). Виручку від подальшого продажу низки активів передбачається використовувати для розгортання інноваційних програм. Як акціонер держава діє в економіці через три основні структури: Агенцію державних часток (APC); Депозитно-консигнаційну касу (CDC); Державний інвестиційний банк (Bpifrance). Для підвищення ефективності інноваційної політики передбачається заснувати ФРПІ — Фонд розвитку промисловості і інновацій (Fond pour e'industrie et e'innovation, FII), а ресурси для нього (у розмірі 10 млрд євро) очікується отримати за рахунок приватизації [1, с. 37-39]. ФРПІ покликаний брати участь у фінансуванні стартапів, венчурних компаній, розвитку цифрової сфери і новітніх технологій.

В останні роки держава неодноразово поступилася часткою в капіталі рентабельних підприємств. У зв'язку з цим у громадських колах виникла дискусія щодо стратегії подальшого вибору: продовжувати продавати державні активи або отримувати доходи від належних державі пакетів акцій [1, с. 40]. Проте на нинішньому етапі поєднання процесів приватизації з активізацією державної політики заохочення інновацій можна визначити як спробу синтезу лібералізму і дирижизму. Формується господарський суб'єкт нового типу — держава-стратег, який заохочує довгострокові альянси французьких корпорацій із зарубіжними партнерами за збереження центрів прийняття рішень, досліджень і виробництва за національними організаційними структурами.

На відміну від Франції, яка намагається стимулювати інноваційні процеси в економіці за допомогою збільшення масштабів приватного сектора, *Польща* прагне досягти аналогічних результатів за рахунок активізації державної участі в економіці. Цілі приватизації тут змінювалися відповідно до викликів реформування. З кінця 1990-х років динаміка приватизації знизилася. Сьогодні в польській економіці частка державного сектора у ВВП, в середньому вище, ніж у більшості розвинених країн ЦСЄ. Так, в 2017 р. тут було зайнято понад 20 % загальної кількості працюючих, зосереджено 40 % основних фондів, вироблялося 20 % доданої вартості [2, с. 16].

Після глобальної фінансово-економічної кризи ідеї активної держави, національного економічного суверенітету і суспільної солідарності стали превалювати у формуванні напрямів нової економічної політики. Одночасно частиною такої політики стали програми «одомашнення» польської економіки, її реполонізація як передумова відповідності національним інтересам. Привабливішим джерелом поповнення державного бюджету стали розглядатися дивіденди прибуткових державних підприємств. Було оголошено про перегляд ряду приватизаційних угод останніх років. При цьому перегляд приватизаційних угод може здійснюватися у формі націоналізації шляхом викупу раніше приватизованого майна або навіть шляхом розриву приватизаційного контракту. Альтернативою приватизації стає політика більш ефективного управління державним майном, а приватизація починає відігравати другорядну роль — як елемент кризового управління у вирішенні фінансових проблем.

Стратегія відповідального розвитку передбачає масштабну державну інвестиційну діяльність, яка повинна набути характеру провідного чинника суспільного розвитку. На реалізацію завдання нарощування національного капіталу до 2020 р. передбачається виділити близько 340 млрд євро [2, с. 23]. За рахунок коштів держбюджету і його фондів запланована реалізація масштабних інвестиційних проектів — будівництво Центрального аеропорту, атомної електростанції, прокладка каналу в гирлі Вісли та ін. Їх фінансування покладається на Польський фонд розвитку, який може вдаватися до позик, випуску облігацій, залучення інших активів.

За допомогою політики реіндустріалізації передбачається підвищити рівень інноваційного розвитку економіки. І хоча, на думку фахівців, держсектор економіки поки не впорався з таким завданням, тенденції одержавлення виглядають частиною

довгострокової тенденції, тоді як приватизація розглядається екстреним заходом.

Загалом дискусії про перетворення відносин власності у польському науковому середовищі не вщухають. Проте процеси реполонізації як «завершення ери розпродажу фамільного срібла» демонструють можливості інноваційного розвитку економіки з активною державною участю на тлі реалізації соціально відповідальної економічної політики.

В цілому, не зважаючи на різноманітність політико-економічних підходів до перетворення відносин власності в Польщі й Франції, їх об'єднують загальні тенденції, а саме: урядом задаються чіткі орієнтири і генеруються адекватні інформаційні сигнали для громадськості про зміст і результати економічної політики. Створюються ефективні інститути для забезпечення успішної реалізації ініціатив щодо інноваційного розвитку економіки. Підтвердженням правильності обраного політичного курсу служать реальні процеси підвищення конкурентоспроможності національної економіки через стимулювання економічних альянсів, спрямованих на формування галузевих компаній-лідерів.

З урахуванням сказаного, ефективне перетворення відносин власності може активно сприяти підвищенню загального рівня довіри в економіці. Такий ефект досягається внаслідок скорочення трансакційних витрат, тобто витрат опортуністичного поведінки, що виникають у ході ринкових угод і захисту правових повноважень. При цьому *форма власності (державна чи приватна) сама по собі не є безумовною ознакою успішності економічної діяльності господарських суб'єктів*. Критерієм економічної ефективності стає якість управлінських відносин — належна організація корпоративного управління об'єктами власності.

У контексті фундаментальних положень економічної науки і загальних світових тенденцій *ініційовані в Україні процеси перетворення відносин власності (приватизації) можуть сприяти підвищенню рівня суспільної довіри і соціальної згуртованості за умови:*

- подолання неоднорідності інституційного середовища, що породжує асиметрію інформації для учасників обміну;
- чіткого і зрозумілого для громадянського суспільства викладу і пояснення цілей, механізмів та результатів приватизаційних процесів як складових довгострокової соціально відповідальної економічної політики держави;
- згладжування ефектів асиметрії економічної інформації в суспільстві за допомогою забезпечення максимальної прозорості

приватизаційних угод і механізмів розподілу корисного ефекту внаслідок зміни прав власності;

– створення відповідних інститутів для ефективної трансформації зміни правових повноважень в інноваційний розвиток і підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел

1. Клинова М. Приватизационная составляющая в инновационной политике Франции. *Мировая экономика и международные отношения*. 2018. № 10. С. 37-45.

2. Сеницына И., Чудакова Н. Поможет ли Польша огосударствление экономики? *Мир перемен*. 2019. № 1. С. 11-25.

УДК 364.22

Оксана Бєрвено^{},
Данг Суан Хоан^{**}*

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА ВИМОГА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ РОЗВИТКОМ

Анотація. Ефективність публічного управління заснована на використанні як ендогенного джерела економічного розвитку людського потенціалу. Людина з її цінностями стає основою управлінської практики, спрямованої на забезпечення якості людського розвитку на принципах інклюзивності.

Визначення пріоритетів модернізації національної економіки є основоположним елементом модернізаційного проекту оновлення українського суспільства, який має спиратися на методологію цілепокладання в управлінській діяльності і стратегічного планування розвитку.

Перехід національної економіки на інноваційний шлях розвитку, формування цифрової економіки є однією з найактуальніших проблем, для вирішення якої необхідний глибокий аналіз основ-

^{*} **Бєрвено Оксана Володимирівна** — доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економічної теорії та міжнародної економіки. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, bervenoooksana@gmail.com

^{**} **Данг Суан Хоан** — кандидат економічних наук, ректор Національної академії держуправління В'єтнаму, dangxuanhoan@chinphu.vn